

10 år for NOAH

Politikens kronik

Agger, Peder Winkel; Brandt, Jesper

Published in:
Politiken

Publication date:
1979

Document Version
Tidlig version også kaldet pre-print

Citation for published version (APA):
Agger, P. W., & Brandt, J. (1979). 10 år for NOAH: Politikens kronik. *Politiken*.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@kb.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

10 år for NOAH

AF PEDER AGGER og JESPER BRANDT

Det er netop 10 år siden miljøorganisationen NOAH blev stiftet. NOAH vil selv markere dette ved en række initiativer i september 79. Men i dagens anledning ser Peder Agger (biolog) og Jesper Brandt (geograf), der begge var med fra fødslen, 10 år tilbage. De to forskere har bl. a. arbejdet sammen om bogen 'Om Økologi'.

LIGE INDEN påske 69 mødtes 43 mennesker i en kantine på Zoologisk Institut i København for at tilrettelægge det, der skulle blive en central del af den folkelige anti-forureningsbevægelse. Stemningen var begejstret og beslutsom. 14 dage tidligere havde man afholdt en meget vellykket for-

ureningsdag på H. C. Ørstedinstituttet, hvor man havde søgt at gøre status over naturforureningen i Danmark. Det var de naturhistoriestuderendes forening, NOA (Naturhistoriske OnsdagsAftner), et agtværdigt studentikost foretagende fra 1911, der stod som vært for forureningsdagen. Men

den blev præget af, at man havde fået kontakt med mange andre kredse, folk der på samme tid havde fået samme ide og samme engagement. En gruppe studerende fra Arkitektsskolen lavede happenings. En del af lokalerne var opfyldt af udstillinger, hvor en fremsynet anti-forureningsindustri udstillede

DEN STRUKTUR, der blev lagt for NOAHs arbejde, var præget af studenteroprøret. En løs decentraliseret struktur, der fungerede perfekt på baggrund af den velvilje, der udvistes fra omverdenens side. Dette indebar nok en stor udskiftning blandt NOAHs medlemmer, folk fortsatte (som vi) med NOAH-arbejde i andre sammenhænge, men samtidig betød den en høj mobilisering hos alle, der deltog. Fra starten dannedes 8 åbne arbejdsgrupper (en vandforureningsgruppe, en for fysisk planlægning, m.m.). De fungerede stort set autonomt og holdtes sammen af jævnlige fællesmøder.

luftforureningsmåleudstyr og vandrensingsanlæg. Forskere og enkelte politikere engagerede sig i foredrag og debatter. Og dele af pressen var til stede og godt forberedt.

Netop Politiken, der i foråret 69 havde planlagt en større indsats på forureningsområdet, hilste forureningsdagen velkommen. Man noterede sig ligheden mellem NOA og den 'gamle gubbe, der reddede menneskeheden fra undergang'. Og de af forureningsdagens deltagere, der satte hinanden stævne i kantine 14 dage efter, var ubeskedne nok til at tilegne sig hans navn.

Politiken fik i starten stor betydning for NOAHs arbejde. Kort efter stiftelsen blev der skrevet kontrakt med bladet om deltagelse i en ugentlig forureningsbrevkasse 'Skarnkassen' i sommertillægget. Dette gav midler til leje af lokaler, telefon, m. v. Men nok så væsentligt var det, at Skarnkassen satte det ellers noget akademiske NOAH i forbindelse med bredere kredse. Det åbnede op for en bredere rekruttering til organisationen.

Og det betød, at de problemstillinger man tog op, i højere grad var den almindelige befolknings problemer. En udvikling der fortsattes med udgivelsen af bestselleren 'Nogle oplysninger om den jord vi sammen lever på' i 70.

MAN BEGYNDTE nu i NOAH at reflektere over, hvad der lå bag succesen. Over hvorfor nogle aktioner slog an andre ikke. Vi husker choket og mis-

tanken, da det gik op for os, at en af direktørerne for det, der efterhånden skulle blive landets dominerende antiferureningsindustri, sad på en ledende post i Politikens bestyrelse. Var det andre interesser, der umærkeligt havde styret vores handlinger? Vi har senere søgt at undersøge denne sag, og er kommet til den overbevisning, at Politikens engagement i NOAHs start ikke var et bevidst led i en 'sotkapitalens strategi'.

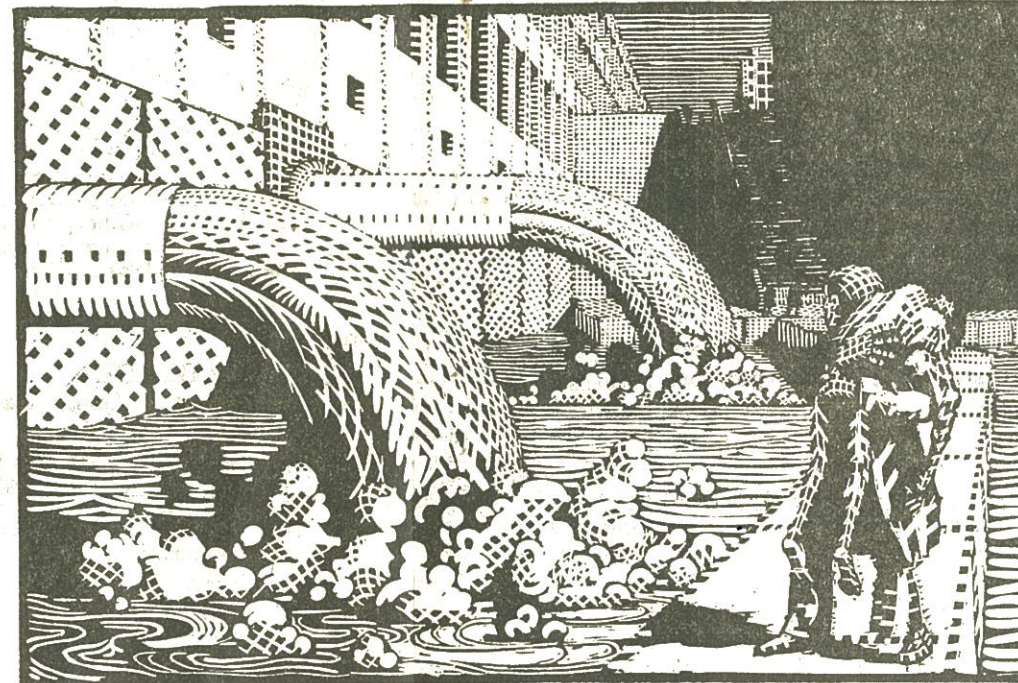
Men diskussionen af problemstillingen var lærerig. Vi måtte lære, hvorledes forståelsen af forureningens problemer ikke blot afhang af vores saglige argumenter, men også af andre ting. Vi var en brik i et større spil og måtte derfor også agere som sådan. F. eks. måtte vi forholde os bevidst til forskellige interessers forsøg på at fastholde forureningsdebatten inden for bestemte rammer.

Dette førte til opstillingen af modellen med de fire stadier for forureningsbevidsthedens udvikling.

På skraldestadiet har man lige netop opdaget, at der er noget galt. Der skal ryddes op, og det er et spørgsmål om at opføre sig ordentligt. Det var i høj grad, hvad NOAH i sin start forlangte.

På rensningsstadiet er man blevet klar over, at det ikke er alt skidt der syner. Og fremfor at rydde op må man derfor forebygge ved at bortrense de skadelige stoffer, inden de slippes ud i miljøet. Herved bliver forureningsbekæmpelsen et problem om at finde de rette rensningsmetoder, et teknisk problem.

Men kan man rense sig ud af øko-krisen? Svaret var (og er), nej. På økostadiet erkender man, at menneskesamfundet igen må kobles på naturens kredsløb. Genanvendelse blev nøgleordet for den opfattelse, at

Problemerne er tiltaget i omfang, og vores bevidsthed om deres tætte sammenhæng med grundlæggende forhold i samfundet er øget. Derfor bør der gribes grundlæggende ind. Dette billede af Palle Nielsen bragtes også i forbindelse med Jens Kampmanns kronik d. 20. februar 1979.

alle produkter er potentielt affald, og alt affald er potentielt råstof. På dette stadium drejede det sig især om at udbrede økologisk forståelse hos magthavere og befolkning.

Men på *det økologiske stadium* forkastes udbredelse af økologisk bevidsthed som tilstrækkeligt. Økokrisen som udtryk for menneskesamfundets disharmoni med sit miljø er ikke bare et spørgsmål om at rydde op, rense og koble sig på kredsløbene. Problemernes årsager findes ikke i naturen og kun delvist i en skæv teknologisk udvikling. Spørgsmålet om hvad, hvordan og hvor meget der produceres, og hvad der styrer produktionen, har med de politiske magtforhold i samfundet at gøre, og de må nødvendigvis inddrages, hvis forureningsbekæmpelsen skal blive til andet end symptombehandling.

DE FIRE STADIER blev brugt til at slå omverdenen i hovedet med for at sikre, at forureningsdebatten ikke løb af sporet og blev underlagt begrænsede økonomiske og politiske interesser. Men samtidig afspejler de ganske godt nogle generelle tendenser i NOAHs egen udvikling, hvor man bevægede sig fra natur mod nærmiljø, fra synlig forurening mod de usynlige former, fra påpegning af problemerne til analyse af dem, fra at fokusere på teknologiske pro-

blemer til at inddrage de samfundsmæssige og en udvikling fra at være og dyrke eksperterne til at arbejde mere med offentlighed og folkelig mobilisering.

Det fjerde stadium var naturligvis meget vagt udviklet, nærmest blot en påpegning af, at man ikke måtte glemme 'det politiske'.

Problemet blev aktualiseret af udgivelsen i 72 af 'A blueprint for Survival' og Rom-klubens 'Grænser for Vækst'. Det var klart politiske manifest. Men selv om målet tilsyneladende var det samme, var der en fundamental forskel på disse rapporters strategi og NOAHs. Hvor NOAH byggede på en bred folkelig mobilisering overfor erhvervsliv og myndigheder, var disse rapporter præget af en moralsk appel til politikere og eksperter for at få disse til, groft sagt, at gøre noget ved befolkningen, f. eks. dæmpe befolkningens væksten og kravene til stigning i den materielle levestandard.

SOM SAGT gik alt i 69 tilsyneladende strygende. NOAH og den forureningsbevidste del af pressen fik vind i sejlene i en sådan grad, at VKR-regeringen allerede samme år reagerede med nedsættelsen af Forureningsrådet, organet som skulle levere den viden som den kommende bekæmpelse skulle baseres på.

For NOAH, der blomstrede op medens rådet arbejdede oplevedes dettes langsommelighed efterhånden som en stor lukket syltekrukke, hvortil alle sager og spørgsmål henvistes og for en tid fik lov at henligge ubesvarede for offentligheden.

Det var med skuffelse man i NOAH modtog Miljølovens fremlæggelse i 73 (nu under en S-regering). Her fremgik det for første gang åbenlyst, hvilken rollefordeling der var tiltænkt de forskellige grupperinger i samfundet. Statsapparatet og arbejdsgiverne fik hver sin hovedrolle, andre f. eks. LO, forbrugergrupper, friluftsfiskeriorganisationerne og NOAH blev kun statist.

En anelse om dette fik man allerede ved Rådets nedsættelse. 1/3 af organets godt 150 tilknyttede var folk, der kom direkte fra erhvervslivet, ikke som repræsentanter, men som eksperter, forklarede det. Og ved udpegningen af medlemmer til Miljøankenævnet, der oprettedes med loven, var fordelingen den samme. Det blev et organ hvor potentielle forurenere skulle domme forurenere. Ved udpegningen valgte arbejdsgiverne endog direktører fra nogle af de mest forurenende industrier. — Intet under, at daværende miljøminister, Jens Kampmann ved fremlæggelse af loven kunne udtale: 'Jeg er derfor glad for, at jeg i dag kan

oplyse, at industrirådet overfor mig har tilkendegivet, at de tre lovforslag på baggrund af forhandlingerne nu indeholder sådanne hovedprincipper og har fået en sådan form, som industrien kan acceptere'.

Med denne og andre erfaringer er man i NOAH blevet klar over, hvor langt (eller rettere kort), man kan komme, hvis man overlader miljøproblemerne behandling til det offentlige alene. Den vej den offentlige forureningsbekæmpelse har taget, gør det fortsat nødvendigt, at have en kraftig mobilisering og kritik fra befolkningen. Hvad det er for en vej, der er tale om, kan ses i Politikens kronik 20.2.79. Her redegør (ikke minister men) miljøstyrelsesdirektør Jens Kampmann for sin forureningsstrategi.

KAMPMANN OPSTILLER tre faser: Den restriktive fase, restaurationsfasen og den forebyggende fase. I den første, som nogenlunde svarer til NOAHs skraldestadium og rensningsstadium, hæfter Kampmann sig ved, at den 'som hovedregel har medført en vis forøgelse af virksomhedernes omkostninger'. Og vi forstår, når han andetsteds i kronikken tilkendegiver, at... 'Det er klart, at indgreb i denne første fase kræver en betydelig folkelig opbakning'.

I restaurationsfasen skal re-kreative værdier genetableres.

Denne fase ligger lidt udenfor NOAHs stadier, og nok også lidt ude i fremtiden. Den er tydeligvis medtaget for at påpege nogle oplagte områder for beskæftigelsesfremmende foranstaltninger. Og industrien beroliges her med, at den ikke skal betale (for geneatablering af hvad den har odelagt).

Den tredje, 'forebyggende' fase, svarer i beskrivelsen til NOAHs økostadium, dog er den tydelig mere praktisk-administrativ i sit sigte. Det er indenfor dette område, at Kampmann mener, at vægten bør lægges i de kommende år. Genbrug og forbedret arbejdsmiljø beskrives, og vanskelighederne ved at 'byrokratisere og dermed håndtere' de komplicerede problemer påpeges.

Vi er enige heri. Selv den mest radikale lovgivning vil hjælpe fedt, hvis ikke der står et teknisk-administrativt apparat til rådighed. Og dets ekspansion kan ses som den praktisk-tekniske kerne i forureningsbekæmpelsen.

KAN SES. Ja, for det kommer an på, hvordan den benyttes, og hvordan den udvikler sig. Dette indbyder netop til at trække NOAHs 4 stadier frem, for at slå miljødirektøren med det fjerde, det økopolitiske stadium. For han skøjter hen over de politiske problemer i forbindelse med 'den forebyggende

fase'. Og spæde lovgivningsinitiativer, som f. eks. genanvendelsesloven trækkes frem som begyndelsen til noget stort. Hvorfor?

Ja, for os at se hænger det naturligvis sammen med ændringerne i det politiske styrkeforhold — ikke blot i Folketinget, men også blandt interessegrupperne udenfor. Vi har fået krise og arbejdsloshed, ting der mildt sagt ikke virker befordrende på modet til et rejsekrav om bedre miljø — ikke mindst bedre arbejdsmiljø.

Miljøstyrelsen burde gå forrest med krav om udvidelse af den folkelige kontrol. Når det ikke sker i Kampmanns kronik, afspejler det sikkert hans bedømmelse af 'realistiske' manøvrer muligheder i den nuværende regering. Kun ved et intimt og loyalt samarbejde med erhvervslivet under absolut tavshedspligt kan man fremskaffe de oplysninger, der kan danne grundlag for en regulering af miljøet.

I NOAH og blandt dem, der som vi føler os knyttet til denne organisation, har man nu gennem 10 år bekæmpet sådanne tendenser. En stor del af NOAHs aktivitet drejer sig om at trævle forureningsager op. Den offentlige indsigt i forvaltningen, ikke mindst de mange uigennemskuelige 'aftaler' med private virksomheder

er noget meget afgørende for miljøbevægelsen (og miljøets fremtid).

Der kan muligvis ligge god vilje fra myndighedernes side til dog i det mindste at få nogen indsigt og kontrol med den private sektors miljøpåvirkning. Men i længden er det ikke holdbart.

I DET TI-ÅR hvor NOAH er vokset op og vist sin livsduelighed er miljøet blevet fortsat forringet. Hvor de for 10 år siden angik vandløbene og skovene er problemerne nu rykket ind på huden af os alle. Allergisygdomme og miljøfremkaldte kræftformer tiltager dag for dag. Og de første ressourceudtømningsproblemer er ved at slå igennem i det daglige liv.

Problemerne er tiltaget i omfang, og vores bevidsthed om deres tætte sammenhæng med grundlæggende forhold i samfundet er øget. Derfor må der også gribes grundlæggende ind. Men i dag hvor økokrisen har fået følgeskab af den økonomiske krise i den vestlige verden er befolkningen trængt på to fronter. En vigtig del af det vi kan gøre, og som vi kan lære af NOAHs arbejde, er at kræve folkelig kontrol og indflydelse på behandlingen af miljøager — sager om det miljø, som er vores.

JESPER BRANDT
og PEDER AGGER

Lad os vide, hvor og hvornår, De holder ferie.

Ring til vor Abonnement-Service i god tid, hvis De også vil holde fri for Politiken i ferien.

Så stopper vi leveringen fra den dato, De ønsker - og kan sørge for at starte igen samme dag, De vender hjem igen.

Men husk at uanset hvor De holder ferie, kan De få den leveret.

Ring til Politikens Abonnement-Service (01) 11 85 11.